

104210

og utallige var de beretninger som gikk om deres folkerettsstridige krigsførsel til lands og til sjøs. De førte i sine kunngjøringer et språk som krenket oss og som viste en opprørende mangel på forståelse av norsk lynne. Folk som i embets medfør måtte samarbeide med dem, kunne også fortelle at det ry de ngt fra gammel tid som dyktige administratører, var fullstendig ufortjent.

Det var heller ikke noen hemmelighet for vanlige norske borgere at tyskerne var politisk upålitelige. I de siste årene hadde en sett gang på gang at de hadde krenket høytidelig inngåtte traktater og avtaler når det passet dem. Hitlers vei til maktens tinde var strødd med verdiløse traktater. Alle visste at Danmark hadde ikke-angrepspakt med Tyskland. Derfor var det all grunn til å se med den største skepsis på verdien av nye avtaler som tyskerne ønsket å få i stand.

Foran har vi søkt å skissere den alminnelige bakgrunn for de forhandlinger som kom i gang etter Kongens og Regjeringens bortreise om en ny ordning av styret i Norge. Men vi må også si litt om den spesielle bakgrunn for dem.

Administrasjonsrådet var et forvaltningsorgan sammensatt av menn fra Oslo og nærmeste omegn. Da Administrasjonsrådet ble dannet, var det vel meget få — om noen — som hadde tenkt på, enn si regnet med, at rådet skulle få noe stort virkefelt. Det var i sitt opphav et lokalorgan for Østlandet. De fleste håpet at norsk motstand og alliert hjelp skulle føre til en forholdsvis hurtig gjenerobring av det okkuperte område. En kan slett ikke føle seg trygg på at de menn som gikk med på å la seg oppnevne til medlemmer av rådet ville ha mottatt oppnevningen hvis de hadde regnet med at deres forvaltningsområde gradvis skulle utvides inntil det noen dager etter 7. juni kom til å omfatte hele Norge. Men da dette likevel skjedde, fant ingen det urimelig at rådet ble utvidet. Ingen ville motsette seg en forhandling om dette. Spørsmålet var bare: hvem skulle ta initiativet? hvordan skulle en utvidelse foregå? Og da lå et nytt spørsmål like ved: skulle selve rådets idé forandres? Skulle dets mandat endres?

Bakgrunnen for de forhandlinger som nå begynte, var altså de nye forvaltningsmessige behov og videre den politiske stilling utenlands og i Norge. Det ble hevdet at vi trengte en styrkelse av Administrasjonsrådet i en eller annen form. Vi hadde tapt en krig. Folk var skuffet over gamle venner og nye allierte, og de var desorientert over at Regjeringen hadde tatt opphold utenfor landet. Seierherren i Norge var samtidig seierherre i hele Europa. En såkalt nøktern iakttagere ville i begynnelsen av juni 1940 si: resultatet av denne krigen kan bli at Tyskland og Russland deler Europa mellom seg.

En må videre være oppmerksom på at det etter 7.—10. juni ikke sto klart for alle hvordan Norges politiske stilling egenlig var. Var Norge fremdeles i krig med Tyskland? Eller var det nå tale om en besettelse av samme karakter som i Danmark? — Riktignok hadde Kongen og Regje-

ringen ve  
for Norge  
føre kam  
ut i radic  
som men  
utenfor.  
samme m  
tropper c

**Opptak**

Tysk  
regjering  
men det  
ikke fant  
Dessuten  
maktmid  
indre aut  
innsatte  
nes håp  
slik utvil  
Stilli  
forlot No  
og det bi  
blikk sto  
myndighe  
snart vill  
område.  
skrev bis  
blant an  
og uttalt  
var reist  
kerne ik  
kontrareg  
Ulrich N  
og foresl  
Som  
rådet, ha  
vært atsl  
Administ  
Men enn  
for å bel

1) Br  
2) Se

ringen ved sin avreise fra Norge erklært at de ikke hadde oppgitt kampen for Norges selvstendighet ved å forlate landet, men at de tvertimot ville føre kampen videre utenfor landets grenser. Denne erklæring var sendt ut i radio og ble nok kjent av de fleste. Likevel var det utvilsomt mange som mente at kampen nå faktisk var slutt, og at Norge iallfall sto utenfor. Og noen mente å se et uttrykk for at Regjeringen selv var av samme mening i det forhold at Regjeringen ikke hadde gitt norske landtropper ordre til å bli med over til England.

### Opptaket til riksrådsforhandlingene.

Tyskerne ønsket å danne en motregjering i Norge mot den lovlige regjering Nygaardsvold. Først forsøkte de med en regjering Quisling, men det viste seg snart at den ingen tilslutning hadde i folket og at det ikke fantes noen mulighet for å få den anerkjent av noen fremmed makt. Dessuten savnet vel tyskerne i begynnelsen av april 1940 de nødvendige maktmidler her i landet til å holde oppe en regjering som manglet enhver indre autoritet. Da tyskerne lot Quislingregjeringen falle og Høyesterett innsatte et Administrasjonsråd for de besatte områder, var det vel tyskerne håp at dette råd skulle utvikle seg til å bli en motregjering. Men en slik utvikling fant ikke sted.

Stillingen ble imidlertid en helt annen da Kongen og Regjeringen forlot Norge 7. juni 1940, da den norske hær oppga motstanden 9. juni, og det ble åpnet kapitulasjonsforhandlinger med tyskerne. Fra det øyeblikk sto landet uten noen samlet politisk ledelse og uten sentral politisk myndighet innenlands. I norske kretser ventet en at tyskerne da meget snart ville søke å få dannet en ny norsk regjering innenfor det okkuperte område. Frykten for at så ville skje, hadde vært uttalt lenge før. 8. mai skrev biskop Berggrav et brev til stortingsmann Hundseid (gjenpart til blant andre høyesterettsjustitiarius Paal Berg og advokat Eyvind Getz) og uttalte der at når Nord-Norge var oppgitt og Kongen og Regjeringen var reist til England, ville det oppstå en farlig situasjon for oss, da tyskerne ikke lenger ville nøye seg med Administrasjonsrådet, men kreve kontraregjering. <sup>1)</sup> I sitt store memorandum av 20. mai 1940 <sup>2)</sup> hadde dr. Ulrich Noack også drøftet spørsmålet om en ny regjeringsdannelse i Norge og foreslo ikke Quisling, men Victor Mogens og noen andre som ledere.

Som det vil fremgå av Kommisjonens innstilling om Administrasjonsrådet, hadde det også innen enkelte norske kretser særlig utover i mai vært atskillig tale om en regjeringsdannelse, eller om en nydannelse av Administrasjonsrådet slik at det fikk mer preg av en regjeringskommisjon. Men ennå 7. juni var stemningen innen de store politiske partiene avgjort for å beholde Administrasjonsrådet etter dets opprinnelige idé.

<sup>1)</sup> Brevet referert i Berggravs dagbok, juni s. 1.

<sup>2)</sup> Se Innstilling II, s. 182 f.